

Li mot Liu: Dilemmat mellan upphovsrätt och utveckling av AI-industrin i Kina

- Utvecklingen av artificiell intelligens (AI) leder till nya och komplexa frågor. En av de mest brännande frågorna är huruvida verk skapade med AI-verktyg kan skyddas av upphovsrätt.
- De flesta länder som har tagit ställning i frågan har kommit fram till att AI-genererade bilder inte kan få upphovsrättsligt skydd. Det mänskliga skapandet är centralt för upphovsrätten och en anpassning av upphovsrätten där AI omfattas skakar därför om upphovsrätten i grunden.
- I november 2023 tog Pekings internetdomstol ett banbrytande steg och blev först i världen med att ge upphovsrättsligt skydd till en bild skapad med hjälp av AI.
- Domen har ett främjande syfte för den kinesiska AI-industrin. Genom att anpassa upphovsrätten så att även AI-skapade alster skyddas ska investeringar lockas och större vinster genereras.

Den grundläggande frågan: Kan AI få upphovsrätt?

Upphovsrätten syftar till att skydda verk som har inneburit självständig arbetsprestation. För att något ska betraktas som ett verk och därmed omfattas av upphovsrätt måste det uppnå originalitet, vilket kräver en intellektuell arbetsinsats av en människa. Det mänskliga skapandet är centralt för upphovsrätten och därför har rent AI-genererade alster hittills inte betraktats som "verk" i juridisk mening. Frågan kompliceras dock när AI används som ett verktyg för ett mänskligt skapande.

Den traditionella upphovsrätten är illa anpassad till att kunna omfatta det som skapas med hjälp av AI. Eftersom AI, till skillnad från andra tekniska verktyg, har förmågan att lära sig och producera på egen hand, kan betydelsen av människans roll i skapandeprocessen påverkas. Utvecklingen av AI aktualiserar därmed frågan om vem som kan anses ha skapat ett alster – AI:n själv eller människan som använder AI-verktyget

Rättsfallet Li mot Liu

I rättsfallet Li mot Liu fastställde [Pekings internetdomstol](#) den 27 november 2023 att en bild genererad genom textinstruktioner till en AI är upphovsrättsligt skyddad.

Li hade skapat en bild med hjälp av en AI-programvara som matades med flera textinstruktioner, även kallade prompts, som beskrev det önskade resultatet. Bilden, med en vatten-

stämpel, lades upp på en social medieplattform. Liu publicerade senare ett blogginlägg på en annan plattform där den aktuella bilden ingick tillsammans med fyra andra bilder och en text. Bilden användes utan tillåtelse och vattenstämpeln var borttagen. Li stämde därför Liu för upphovsrättsintrång.

Domstolen konstaterade att för att en bild ska anses vara ett verk och därmed omfattas av upphovsrätt, måste den uppnå en viss nivå av originalitet. För att uppfylla originalitetskravet enligt kinesisk rätt krävs det generellt sett ett självständigt skapande som reflekterar ett personligt uttryck. Domstolen ansåg att de kommandon som Li gav AI:n reflekterade en självständig intellektuell investering. Vidare ansåg domstolen att de ord och parametrar som användes för att skapa bilden reflekterade Lis personliga estetik och att dessa instruktioner inte bara var "[mekaniska intellektuella prestationer](#)". Bilden bedömdes därför vara skapad på ett självständigt sätt av Li och reflekterade Lis personliga uttryck. Därmed uppfyllde bilden kraven för upphovsrättsligt skydd enligt kinesisk lagstiftning, med Li som dess upphovsman.

Liu, som inte kunde förklara var bilden hittades, antogs ha tagit bort vattenstämpeln själv och användningen utan Lis tillstånd bedömdes därför som ett intrång i upphovsrätten. På grund av svårigheter att uppskatta den lidna skadan, beslutade domstolen att Liu skulle betala skadestånd om 500 yuan.

Domens betydelse för Kinas AI-industri

Pekings internetdomstol, som dömde i detta mål, har som första instans ett lågt värde för rättspraxis. Eftersom domen inte överklagades går det inte heller att säga om fallet skulle ha dömts annorlunda i en högre instans.

Trots detta har argument förts fram att just denna dom har stor betydelse för rättspraxis. I ett kinesiskt rättsligt sammanhang kan en dom som denna vara värdefull genom att både reflektera och forma den rådande policyn. "[Det finns en AI-industri värd miljarder dollar bakom den där 500 yuan-domen](#)", enligt immaterialrättsadvokaten Qiao Wanli (乔万里). Angela Zhang, juridikprofessor vid New Yorks universitet, menar att domen kan "[få ett starkt prejudicerande inflytande](#)" på liknande fall och signalera stark uppmuntran till AI-industrin. Hon förväntar sig även att Kina kommer att driva denna utveckling [till vilket pris som helst](#), trots risk för svåra konsekvenser som missgynnar mänsklig kreativitet.

Den aktuella domen har alltså slagit fast att den traditionella upphovsrätten kan anpassas för att omfatta verk skapade med AI. Det ger möjlighet att äga och råda över verken, vilket förhoppningsvis gör dem mer lönsamma. Genom att skapa en lockande marknad för AI-innovatörer vill Kina komma närmare sitt uttalade mål att bli världsledande inom AI. Den huvudsakliga policyn att skapa incitament för kreativt skapande och innovation med AI ligger tydligt bakom utgången av målet. Detta framgår av själva domen och i en [intervju](#) med den ansvarige domaren.

Under de senaste åren har Kina gjort enorma satsningar på att utveckla AI-teknologi och försökt skapa en [ett gynnsamt regelverk](#) som uppmuntrar AI-utveckling. Från 2020 och framåt har behovet av en tydligare styrning av branschen vuxit fram. En konkret, övergripande reglering av produktion av och förfogande över AI-verk skulle emellertid kunna riskera att hämma AI-utvecklingen. De flesta regler har därför fått växa fram i särskilda fall, såsom i denna dom eller i mer specifik lagstiftning som fokuserar på exempelvis cybersäkerhet. Det finns dock planer på att utforma en generell AI-lagstiftning, vilket indikerades i Kinas statsråds [lagstiftningsplanering](#) för år 2023. Hittills har ett [förslag](#) publicerats av akademiker, där utvecklingen av AI-industrin står i tydligt fokus.

Domens betydelse för rättsläget i Kina

Jämför man Li mot Liu med tidigare fall i kinesisk domstol framgår att enbart vissa typer av verk skapade med AI-verktyg kan få upphovsrättsligt skydd. I ett [rättsfall](#) från 2018 som rörde en artikel med tillhörande grafik om dataanalys dömde Pekings internetdomstol att upphovsrättsinrång inte förelåg. Artikel, som var genererad av en mjukvara för dataanalys, bedömdes inte vara ett intellektuellt verk. [Domstolen ansåg](#) att upphovsrätt kräver att en fysisk person är skapare av verket för och att personen som använde mjukvaran inte skapat ett kreativt verk.

Den kinesiska upphovsrättslagen tillåter nämligen [inte](#) AI-verktyg att vara upphovsman. Det innebär att om en AI skulle ses som skapare, uppstår ett juridiskt vakuum där ingen upphovsrätt finns till det som AI:n har skapat. Om det finns en önskan att skydda de verk som skapas, måste den [fysiska personen](#) som använder AI betraktas som upphovsman. Det krävs alltså att både processen och slutresultatet uppnår en tillräcklig grad av originalitet, vilket dataanalys enligt domstolens bedömning inte gör. Således pekar den kinesiska rättspraxisen hittills på att enbart [vissa typer](#) av AI-skapat innehåll som har en mänsklig upphovsman kan åtnjuta upphovsrättsligt skydd.

Sedan Li mot Liu har ytterligare ett relevant rättsfall publicerats. Det gäller det så kallade [Ultramanmålet](#) från Kantons internetdomstol den 26 februari 2024. Rättighetsinnehavaren till den japanska karaktären Ultraman hade stämt en AI-plattform och fått rätt, då plattformens bildgenerator vid sökningar på "Ultraman" gav resultat som var alltför lika den upphovsrättsligt skyddade karaktären. Ultramanmålet kan anses ha minskat den industriframjande betydelsen av Li mot Liu, då AI-plattformar kan ställas till svars för att ha producerat upphovsrättsligt skyddat material. Enligt Zhou Chengxiong (周城雄), vid Kinas vetenskapliga akademi, kan rättsfallet leda till att AI-företag i Kina tvekar inför att [investera i och utveckla AI-teknologi](#), eftersom de juridiska riskerna kan uppfattas som för höga.

Utvecklingen av AI-lagstiftning i andra länder

Förutom Kina har upphovsrättsansvariga i [Sydkorea](#) öppnat upp för möjligheten att ge AI-genererade verk upphovsrättsligt skydd, samt även uttalat en ambition om att bli världsledande inom området.

Denna hållning speglar dock inte inställningen globalt. Det svenska [Patent- och Registreringsverket](#) menar till exempel att upphovsrätt till ett verk kräver att den som skapat verket är människa och har kunnat göra fria kreativa val. Den inställningen grundar sig i de grundläggande principer som följer av Bernkonventionen om upphovsrätt, den svenska upphovsrättslagen och rättspraxis från EU-domstolen. Därmed finns det ingen upphovsrätt på bilder framställda med AI-verktyg utifrån textinstruktioner. Det är en hållning som även den amerikanska motsvarigheten till PRV har framfört. Mot den bakgrunden är det inte troligt att det kinesiska synsättet kommer att sprida sig till väst.

Reflektioner kring domens framtida betydelse

Ett problem med den fortsatta betydelsen av fallet Li mot Liu även i Kina är att det saknas ett resonemang om huruvida bilden i sig och textinstruktionerna var tillräckligt unika och kreativa för att uppnå den originalitet som krävs för upphovsrätt. Liu invände inte mot argumenten kring originalitet, utan koncentrerade sitt försvar på andra aspekter, såsom värdet av en AI-genererad bild på marknaden. Framtida domar med invändningar mot originalitet kan därför få en annan utgång. Ett av målen med att främja branschen har varit att AI-företagen ska kunna hävda sina rättigheter, vilket belyser svårigheten med att försöka främja en industri

genom upphovsrätt. Om någon ska äga och kontrollera ett AI-producerat verk, kommer någon annan naturligtvis att förhindras från att använda det.

När det gäller AI kan omfattningen av skapade verk bli betydligt större än vad människor kan producera på egen hand. Det kan därför finnas fördelar med att låta AI-industrin vara i stort sett oreglerad, för att tillåta en ohämmad och kreativ framväxt. Att försöka främja industrin genom att ge rättigheter som ökar lönsamheten sätter därför samtidigt käppar i hjulen för samma industri. Huruvida Li mot Liu faktiskt lyckats locka till sig mer investeringar av AI-utvecklare bör därför anses tveksamt. Det kan tyckas vanskligt att, i likhet med Pekings internetdomstol, bedöma ordinmatningarna i Li mot Liu som tillräckligt självständiga och kreativa eftersom det kan innebära att tröskeln för originalitet sänks. Om denna tröskel blir för låg, riskerar även obetydlig mänsklig inblandning att kunna uppnå upphovsrättsligt skydd, med effekten att i stort sett allt kan skyddas med upphovsrätt.

En alternativ väg är att i stället lösa de rättsliga frågor som uppkommer på ett annat sätt (vilket många länder redan gjort) genom att fästa större vikt vid lösningar där den komplicerade originalitetsbedömningen kan undvikas. Det kan handla om att förlita sig på användarvillkor kopplade till AI-tjänster eller att lagstifta om AI-anpassade [närstående rättigheter](#) som kan ge rätt till förfogande av alster utan upphovsrätt. Den vägen skulle kunna medföra en utveckling där den klassiska upphovsrätten blir mindre relevant i takt med att mer kreativitet knyts till AI.

Klart är att de upphovsrättsliga principer som hittills gällt behöver [anpassas](#) om de överhuvudtaget ska kunna användas för AI-genererade verk. Det kan dock vara så att upphovsrätten inte är ett användbart rättsligt verktyg för AI-skapade verk på lång sikt, och de konsekvenser som kan uppstå för upphovsrättens betydelse för klassiska verk ska inte föringas.

Vart är den kinesiska rättstillämpningen på väg?

Huruvida kinesisk rättstillämpning på ett avgörande sätt går mot en anpassning av den klassiska upphovsrätten är oklart. Risken har lyfts fram att Kina kommer att vara fast beslutet att driva denna utveckling till varje pris, även om det får stora konsekvenser. Det har dock gått ett år sedan domen i Li mot Liu, utan att några nya rättsfall har uppmärksamrats. Detta kan indikera att Kina inte längre satsar på att anpassa upphovsrätten för AI-genererade verk. Ett vanligt uppmärksammat problem bland europeiska företag på den kinesiska marknaden är ett otillfredsställande skydd för immateriella rättigheter, vilket talar emot att substantiella förändringar av upphovsrätten skulle få AI-innovatörer att känna sig tryggare i ett land där rättstillämpningen redan upplevs som osäker. Att anpassningarna av upphovsrätten dessutom verkar kunna skapa nya problem talar inte heller för att implementeringen har varit framgångsrik.

Om Kina inte längre satsar på att anpassa upphovsrätten är en rättsutveckling som mer liknar den i resten av världen förmodligen att vänta, och då kan den senaste tidens tystnad spegla en förhoppning om att domen ska falla i glömska. I nuläget tycks det därför i bästa fall tveksamt om domen kommer ha någon långsiktig positiv betydelse för AI-industrin, eller någon betydelse överhuvudtaget för kinesisk rättspraxis.

Hanna Carlsson

Hanna Carlsson är analytiker vid Nationellt kunskapscentrum om Kina

Om NKK

Nationellt kunskapscentrum om Kina (NKK) vid Utrikespolitiska institutet (UI) bedriver forskningsbaserad och policyrelevant analys och rådgivning om Kinarelaterade ämnen. Fokuset ligger på frågor av särskild vikt för svenska intressen. UI:s publikationer genomgår intern kvalitetskontroll. Eventuella åsikter som uttrycks är författarens egna.